

Dossier aanvraag opname Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed – 15 mei 2018¹

Steltenlopen in Merchtem

Organisatie

Koninklijke steltenlopers van Merchtem - AANVRAGER

Identificatiecode: 000241

Biografie: Het steltenlopen in Merchtem boogt op de eeuwenlange sport- en speltraditie van het steltenlopen in onze gewesten. Op niet-aangebonden stelten kunnen, mits volgehouden training, grotere hoogtes bereikt worden. De spelcontext onderscheidt zich van het utilitaire karakter van het steltenlopen elders, bijvoorbeeld om zich te verplaatsen, om schapen te hoeden, om hop te telen of om waterpartijen te doorwaden.

Het steltenlopen in Merchtem ontstond in 1945 en bracht jong en oud eerst in Langevelde, later in Merchtem en daarbuiten, samen. De Merchtemse stelten kenmerken zich door hun hoogte en groter gewicht. Dit vergt van de steltenloper meer durf, vaardigheid door jarenlange oefening en optredens, en uithoudingsvermogen. De niet-aangebonden stelten bieden tevens de mogelijkheid tot steltengevecht en om in gevaarsituaties van de stelten af te springen. Daarom wordt bij de wekelijkse oefenstonden de nodige aandacht geschonken aan valtraining en voorwaarts afspringen. Dat laatste element onderscheidt het Merchtemse steltenlopen van de achteruit afspringende steltenlopers van Fosses-la Ville. De ladderdrager, kenmerkend voor het Merchtemse steltenlopen, is essentieel voor het op- en afstijgen van de stelten.

De begeleidende muzieksectie brengt typische Europese volksmarsmuziek. Vanuit de stoetformatie worden verdere choreografieën, zoals onder door gaan en de lijn, opgestart. De fanfaremuziek leent zich eveneens tot meer uitgewerkte taptoechoreografieën.

Niet op basis van het CED gesubsidieerde lokale of regionale organisatie

ICE-domein: Sociale gewoonten, rituelen en feestelijke gebeurtenissen; Ambachtelijke vaardigheden

Trefwoorden: Ambachtelijke techniek, sociaal gebruik, spel

Vrije trefwoorden: volkssport

Bijlagen:

- Brochure 50 jaar 1995
- Brochure 70 jaar 2015

Externe media:

- <https://www.youtube.com/watch?v=Kx67GmU0zz4>
- https://www.youtube.com/watch?v=cKPmC_MY9A&t=4s
- <https://www.youtube.com/watch?v=ETut4-P-cKo&t=1s>
- https://www.youtube.com/watch?v=eOeFUf_CvRY
- <https://www.youtube.com/watch?v=JxatrEWGACs>
- <https://www.facebook.com/Steltenlopers/>
- <https://www.flickr.com/photos/156505206@N03/>

¹ Dit dossier werd naar waarheid samengesteld o.b.v. de door de aanvrager ingevoerde informatie in de databank www.immaterieelerfgoed.be. Alle inhoud & bijlagen zijn daar eveneens te raadplegen.

Website: <http://www.steltenlopersmerchtem.be>

Ondersteunende cultureel-erfgoedorganisatie(s)

LECA: <http://www.immaterieelerfgoed.be/Detail/wie/85>

Erfgoedgemeenschap Steltenlopen Merchtem

Identificatiecode: 000302

Beschrijving:

Bij de activiteiten van het steltenlopen zijn honderden mensen betrokken. Dat aantal varieert tussen de grote jubileumvieringen en evenementen als Merchtem op Stelten enerzijds en de frequente, bijna wekelijkse optredens anderzijds. Verschillende erfgoedgemeenschappen houden het steltenlopen in Merchtem levend en bepalen mee de evolutie ervan. In deze rubriek lichten we alle erfgoedgemeenschappen en hun specifieke rol of bijdrage toe.

Koninklijke steltenlopers van Merchtem stichting Langevelde 1945

De groep bestaat uit verschillende geledingen, waarvan de steltenlopers de belangrijkste en de meest bepalende is.

- Vooraan lopen één of meer **vlaggendragers**. De groepsvlag verbeeldt het steltenvechten als een volkssport en legt de link naar de Brabantse vrijheid Merchtem, niet toevallig het gemeentewapen. Op de achtergrond verschijnt het landschap van de Merchtemse kouters, doorkliefd door de Molenbeek.
- De **blokkenloopsters** schrijden voort in hun blokken of klompen die per drie of vier paar bevestigd zijn op twee evenwijdige planken. Het blokkenlopen vindt zijn oorsprong in de besneeuwde velden en bevroren waterpartijen. Om het centrum van Merchtem vanuit het gehucht Langevelde te bereiken, gleden de mensen op planken over het ijslandschap. Omdat de blokkenloopsters afwisselend per lat in hun klompen gaan, zorgt een kabasdraagster voor hun schoeisel.
- In tegenstelling tot de meeste steltenlopersgroepen wereldwijd beschikken de Merchtemse steltenlopers over een eigen **muzieksectie**. Deze houtblazers, koperblazers en slagwerkers spelen Europese volksmarsmuziek, die zich leent tot een vlot stapritme in twee tijden.
- De kern van de groep vormen uiteraard de **steltenlopers**. Vaak in familieverband wordt het steltenlopen al op jonge leeftijd (vanaf 5-6 jaar) aangeleerd. De meeste steltenlopers komen uit de gemeente Merchtem of, in beperktere mate, uit de aangrenzende gemeentes. Bedoeling is om gedurende verschillende jaren op stelten van één meter hoogte te lopen. Zo krijgt elke steltenloper de techniek en het ritme van het op stap gaan goed in de benen. In die periode is het belangrijk om een goede valtechniek aan te leren, om choreografieën (zoals onder door gaan, lijn vormen, het molentje en taptoechoreografieën) in te studeren en om veiligheidsrisico's te leren inschatten. Verhogen (tot maximaal 4,11 meter onder voet) van stelten gebeurt pas na voldoende training tijdens de repetities op zaterdagmiddag.
- Essentieel voor het Merchtemse steltenlopen is de ladder. Achteraan de groep dragen twee leden één ladder. De **ladderdrager** is een vertrouwensfiguur die zorgt voor de veiligheid in de buurt van de hoogste steltenlopers en die iedereen helpt bij het op- en afstappen van de stelten. Hij kiest daarom een veilige plaats met een rechte muur en geen grote hindernissen (zoals hoge stoepstenen). Met zijn ladder duwt hij waar nodig laaghangende obstakels zoals elektriciteitskabels, straatversiering of hinderlijke takken omhoog of opzij.
- Een figuur die nooit in de schijnwerpers staat is de vaste **buschauffeur**. Aangezien de groep gedurende een veertigtal dagen per jaar met de bus onderweg is, is hij voor iedereen zowat familie. Hij heeft een belangrijke rol in het laden van de zeer vele en lange stelten (tot 5 meter). Een goed buschauffeur manoeuvreert zijn bus tot kort bij het einde van de stoet,

IMMATERIEEL CULTUREEL ERFGOED

zodat de vermoeide steltenlopers niet te lang hun stelten op de schouders moeten dragen.

- Het **bestuur** bestaat onder meer uit een voorzitter, een secretaris, een penningmeester, een kostuumverantwoordelijke, een feestleider en verschillende materiaalmeesters. Een aantal andere taken zijn ook verdeeld over de verschillende oudere en jeugdbestuursleden, die samen het hoofdbestuur vormen. Het bestuur vergadert maandelijks en bespreekt vooral de verschillende aanvragen voor binnen- en buitenlandse optredens. Elk bestuurslid is om beurt verantwoordelijk voor het openhouden van het lokaal op zaterdagmiddag. Het bestuur participeert ook actief aan de gemeentelijke cultuurraad sinds de oprichting ervan.
- De jeugdwerking wordt sinds 1997 uitgebouwd door het **jeugdbestuur**, dat ook de vergaderingen van de gemeentelijke jeugdraad bijwoont. Het jeugdbestuur vormt de redactie van 't Steltenloperke, ons tweemaandelijks groepsmagazine sinds maart 1997. Onze jeugd neemt actief deel aan of is medeorganisator van gemeentebrede events, zoals de speel-op-straatdag, Merchtem quizt, de zwerfvuilacties (en al hun milieubewuste voorlopers). Daarnaast organiseert het jeugdbestuur verschillende activiteiten, zoals het jaarlijks zomerkampweekend in de Ardennen, filmavonden, de steltenquiz, de fietstocht, bowling-, (ijs)schaats- of andere sport- en spelavonden.

Werkgroep erfgoed

Nog voor de start van de aanvraagprocedure werd in het najaar van 2016 middels een artikel in het lokale blad Goeiedag (23 oktober 2016) gepolst naar de animo voor een erfgoedaanvraag. De werkgroep erfgoedzorg werd in februari 2017 opgericht en bestaat uit de cultuurschepen, een delegatie uit het bestuur van de vereniging onder wie de voorzitter en een jeugdverantwoordelijke (tevens secretaris van de groep), een historicus-lid van de vereniging, en het expertisecentrum LECA. Sinds de start van het traject kwam de werkgroep verschillende keren samen om de aanvraag voor opname in de Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed Vlaanderen voor te bereiden. Om dit op te starten werd een SWOT-analyse gemaakt als uitgangspunt. De werkgroep engageert zich om de erfgoedplannen verder op te volgen en uit te voeren.

De werkgroep ondernam verschillende acties om de inwoners van Merchtem en andere stakeholders bij het steltenlopen te informeren over de aanvraag en om hun steun te vragen:

- update van de aanvraag bij de structurele aankondigingen door de voorzitter aan de leden voor en na de optredens;
- toelichting van de doelstellingen van de aanvraag en uitgebreid verslag van de werkzaamheden van de werkgroep erfgoedzorg in 't Steltenloperke (maart-april 2018);
- een unaniem goedgekeurde principesbeslissing van de Merchtemse gemeenteraad voor ondersteuning 'erkenning erfgoed steltenlopen Merchtem' (gemeenteraad van 24 april 2018, 10de punt);
- steunbrieven van de gemeentelijke cultuurraad en de heemkundekring Soetendaelle;
- de post op Facebook, gedeeld op 24 april 2018, bereikte 2535 personen (meetmoment: 10 mei 2018);
- een korte uitleg over de doelstellingen van de erfgoedaanvraag op de website van de Koninklijke Steltenlopers van Merchtem;
- een persbericht dat naar alle media werd gezonden;
- een reportage op de regionale zender Ring-TV (24 april 2018);
- een reportage op Radio 2 (24 april 2018);
- verschillende krantenartikels in de nationale pers (Het Laatste Nieuws, Het Nieuwsblad, De Standaard, 24 april 2018);
- een artikel in de lokale pers (Goeiedag, 24 april 2018);
- een persconferentie op 14 mei 2018 voor de lancering van een steltenloperstaart door alle warme bakkers van Merchtem om de aanvraag voor Immaterieel Cultureel Erfgoed te ondersteunen.

Werking rond steltenlopserfgoed in de gemeente

Het MOS-comité (ontstaan in 2008) organiseert om de drie jaar (soms afwisselend met jubileumvieringen) Merchtem op Stelten (MOS). Het comité bestaat uit delegaties van het schepencollege, de gemeenteadministratie en bestuursleden van verschillende jeugd- en

cultuurverenigingen, zoals de steltenlopers.

Gemeentebestuur en -administratie

De gemeente stelt ons sinds 2011 een ruim lokaal ter beschikking.

Zowel de cultuur- als de jeugdambtenaren ondersteunen onze werking en onze evenementen.

Bij jubileumvieringen is er ruime logistieke en politionele steun vanuit de verschillende gemeentediensten.

Als relatiegeschenk offreert de gemeente een bronzen steltenloper als kenmerkend embleem van de Merchtemse gemeenschap. In de trappenhal van het gemeentehuis die toegang geeft tot de raads- en trouwzaal, staat een levensgrote steltenloper.

Wij treden op eenvoudig verzoek of als verrassingsact voor gemeentelijke initiatieven op, zoals de nieuwjaarsreceptie, de woensdagmarkt, de intrede van de sint, de kerstmarkt of bij opendeurdagen van woonzorgcentra.

Andere verenigingen en instanties binnen de gemeente

Samenwerking met cultuurraad en andere cultuurverenigingen uit zich in tal van vaak spontaan georganiseerde samenwerkingen, zoals bijvoorbeeld jaarlijkse deelname aan Zomerkiosk (eerst als tapploeg, maar sinds een aantal jaar met onze eigen Stiltwalkers Partyband), Tiroleravond georganiseerd samen met Music Time Peizegem, ontvangst van de Lustige Wandelaars in Merchtem, fakkeltocht in Terlinden, wijkfeest Jan Maerevoetstraat, ontvangst van de bedevaarders uit Scherpenheuvel bij terugkeer aan de kerk.

Via initiaties of via optredens tijdens hun evenementen participeren wij aan de werking van de Merchtemse scholen. Wij traden op als medesponsor voor de plaatsing van een defibrillator aan de gemeentelijke technische school.

Heemkundige kring Soetendaelle verzamelt materiaal en bewaart onze publicaties (brochures, 't Steltenloperke en Steltenflits) op papieren drager en digitaal.

Lokale handelaars

Sinds de heropening van de Delhaize pronkt als kunstwerk in de inkomsthal een grote muurschildering van de steltenlopers. Ook in de herberg De Merchtemse Poort staat bij de inkom een grote afbeelding van de steltenlopers.

Handelaars, vrije beroepen en andere weldoeners uit Merchtem en omliggende gemeenten steunen ons logistiek en bij jubileumvieringen financieel via sponsoring voor advertentieruimte in de brochures.

Eind juni openen wij de avondmarkt en treden die vrijdagavond nog twee maal op. Deze organisatie van de middenstandsvereniging, Unizo Merchtem, is de jaarlijkse afspraak om meer dan 100 leden in de Belgische driekleur door goedgevulde Merchtemse centrumstraten te zien trekken.

Inwoners van Merchtem

Onze fanbasis, maar ook recruteringsgrond voor toekomstige steltenlopers, zijn de inwoners van Merchtem en de deelgemeenten.

Vaak als verrassingsact luisteren wij feestelijke gebeurtenissen in eigen gemeente op, zoals de viering van een 100-jarige, feestelijke gebeurtenissen bij kennissen en sponsors, het huwelijk van de burgemeester en van verschillende schepenen of het afscheid van de pastoor.

Wij krijgen de hulp van vele vrijwilligers bij de (jubileum)festiviteiten en structureel helpen steeds een aantal jeugdbewegingen. Wij ondersteunen ook evenementen van andere verenigingen.

Andere steltenlopersverenigingen in alle werelddelen

Binnen de gemeente floreerden in het verleden verschillende steltenlopersverenigingen. Met de leden en bestuursleden van deze voormalige verenigingen zijn er contacten. De verschillende groepen waren betrokken bij de eerste editie van Merchtem op Stelten in 2009. Aan deze stoet namen zowel de Flamingo's uit Peizegem als de Koninklijke Steltenlopers deel. Een aantal leden van de voormalige steltenlopersverenigingen is inmiddels bij de Koninklijke Steltenlopers actief. Destijds namen de Flamingo's uit Peizegem deel aan de stoet en de viering van het 50-jarig bestaan van het steltenlopen in Merchtem in 1995. De voorzitter van deze vereniging, Julien Meskens, werd in 't *Steltenloperke* van

**IMMATERIEEL
CULTUREEL
ERFGOED**

november-december 2003 geïnterviewd.

De meeste contacten worden onderhouden met steltenlopersgroepen in het binnenland en in de buurlanden. Soms treden wij op in hun evenementen of nodigen wij hen uit als deelnemers aan onze jubileumstoeten. Uitwisseling van technieken en materialen is daarbij aan de orde. Zo hebben wij ons geïnspireerd op de steltenlopers van de Landes (Frankrijk) om ook enkele paren aangeboden stelten te maken. De groepen waarmee wij de meeste contacten onderhouden situeren zich vooral in de Landes en te Namen (Les échasseurs Namurois). Qua techniek hebben wij het meeste gemeen met de Nederlandse steltenlopers uit Didam (De Diedeheimers, provincie Gelderland) en met de steltenlopers van Fosses-la-Ville (provincie Namen), omdat deze beide ook op niet-aangebonden stelten lopen. De Echasseurs Rouge et Vert uit Fosses springen echter steeds van de stelten (wat wij slechts af en toe doen), omdat zij geen ladder gebruiken. Het opstappen gebeurt bij hen door geschrapt op steeds hogere stelten te stappen. Uiteraard halen zij, uit veiligheidsoverweging, geenszins vergelijkbare hoogtes.

Steltenlopen is een wereldwijd gebruik. Het steltenlopen in Merchtem onderscheidt zich door de niet-aangebonden stelten, in combinatie met een grote hoogte (tot meer dan vier meter onder de voet) en het gebruik van een ladder. Hieronder zijn enkele voorbeelden van steltenlopers uit andere landen te vinden:

Engels: stilts

Duits: Stelzen

Frans: échasses

Italiaans: trampolieri

Spaans: zancos

Koreaans: 죽마 (jugma)

Japans: 竹馬 (take uma)

Chinees: 高跷 (Gāoqiào)

Indonesisch: Egrang

Russisch: ходули (khoduli)

<https://www.youtube.com/watch?v=MG2YXBORCI>

<https://www.youtube.com/watch?v=B3ZGqLvuL3M>

<https://www.youtube.com/watch?v=gwFx6Phy9Dk>

<https://www.youtube.com/watch?v=6DKJ4CRpNEI>

<https://www.youtube.com/watch?v=2SAzbqOSnQo>

https://www.youtube.com/watch?v=wfUd1cU_Cw

<https://www.youtube.com/watch?v=A-yg6L72Qf0>

<https://www.youtube.com/watch?v=HbkvXbLx0HA>

Toeschouwers in binnen- en buitenland

Het stelten- en blokkenlopen op Europese marsmuziek leent zich buitengewoon goed tot openlucht optredens, zoals stoeten en taptoes. Daarbij bereiken wij een zeer grote groep aan toeschouwers, waarvan sommigen zich zelfs niet specifiek voor het feestgebeuren verplaatsen. Meestal zijn de toeschouwers verrast door de hoogte van de Merchtemse stelten en is de klassieke vraag: “hoe geraken deze mensen daar op (of af)?”. Het antwoord volgt steeds achteraan in onze formatie, met dank aan onze ladderdraggers.

Element immaterieel cultureel erfgoed – Steltenlopen in Merchtem

Element identificatiecode: 000301

Beschrijving:

Het steltenlopen heeft in onze streken een geschiedenis die tot de middeleeuwen teruggaat. Vervaardigd uit dennen- of essenhout hebben de huidige stelten nog steeds het uitzicht en de functionaliteiten van hun eeuwenoude voorlopers. Een bijlage onthult meer details over de ontstaansgeschiedenis en het maakproces van de stelten.

Bij de bevrijdingsstoet in Merchtem op 6 juni 1945 trokken de inwoners van Langevelde op stelten mee. De Belgische driekleur van de kostuums herinnert nog steeds aan deze oorsprong. Een week

later volgde de stoet in Wemmel en in 1948 trok de groep voor een eerste keer naar Keulen. Wat begon als een curiosum groeide al snel uit tot een wereldvermaarde folkloregroep met optredens van de Verenigde Staten tot Vietnam. Gemiddeld worden jaarlijks op uitnodiging meer dan 20 groepsoptrédens in eigen land, 10 optredens in het buitenland en 15 spektakels met een beperkte bezetting verzorgd.

De kern van de groep vormen de steltenlopers die van laag (1 meter) tot hoog (4 meter) op stap gaan. De muzieksectie begeleidt de steltenlopers en zorgt voor het passende ritme. Vooraan lopen de blokkenloopsters. Hun blokken of klompen zijn per drie of vier paar bevestigd op twee evenwijdige glijplanken. Deze planken lieten toe om 's winters over bevroren oppervlaktes te schrijden.

Kenmerkende choreografische elementen zijn het onder door gaan, waarbij blokkenloopsters, muzikanten en lage steltenlopers onder de hoge stelten door lopen. Bij de lijn blijven de stelten ter plaatse in maat stappen, terwijl blokkenloopsters en muzikanten in twee formaties om de lijn heen cirkelen. Aan het spel- en volkssportelement herinnert het steltengevecht op stelten van één meter, dat tijdens de Ommegang op de Brusselse Grote Markt haar hoogtepunt bereikt. Bedoeling is om elkaar van de stelten te duwen, waarbij diegene die tot het einde zijn evenwicht kan bewaren, de winnaar is. In tegenstelling tot de Naamse steltenlopers wordt er niet in twee kampen gevochten.

De vereniging treedt op in binnen- en buitenland. Ankermomenten doorheen het jaar zijn de Brusselse Ommegang, de avondmarkt in Merchtem en het driejaarlijkse evenement Merchtem op Stelten (MOS), dat in sommige jaren afgewisseld wordt met jubileumvieringen.

Sociaal-culturele betekenis:

Wie Merchtem binnenrijdt, wordt langs de invalswegen begroet door een metershoge steltenloper. Zowel in Merchtem, Peizegem als het gehucht Langevelde leeft het steltenlopen sterk onder de inwoners. Hoewel steltenlopen een universeel menselijk verplaatsingsmiddel en een spel is, zijn de Merchtemnaren bijzonder fier op hun steltenlopers. Het specifieke aan het Merchtemse steltenlopen is de combinatie van niet-aangebonden stelten met grote hoogtes, reikend tot 4 meter onder de voet.

Toen tijdens de Tweede Wereldoorlog veel activiteiten verboden waren, begonnen de jongeren en later de volwassenen in Langevelde, op stelten te spelen en te vechten. Ook nu is steltenlopen nog een familiegebeuren. Ouders leren hun kinderen op jonge leeftijd steltenlopen. Of ouders volgen hun kinderen, die samen met schoolkameraadjes steltenlopen. Ze zijn fier op de durf, de uithouding en de techniek van dochter- of zoonlief. De leden zijn trots op de internationale uitstraling van het steltenlopen.

ICE-domein: Sociale gewoonten, rituelen en feestelijke gebeurtenissen; Ambachtelijke vaardigheden

Trefwoorden: ambachtelijke techniek, sociaal gebruik, spel

Vrije trefwoorden: Volkssport

Geografische referentie: Merchtem

Bijlagen: Onstaansgeschiedenis en maakproces

Link:

- <https://www.youtube.com/watch?v=T6eseFv-qkk>
- <https://www.youtube.com/watch?v=qD-3LwvVHOI>
- https://www.youtube.com/watch?v=z8vnA_WZ-fU
- https://www.youtube.com/watch?v=_5-5Vz_k730
- <https://www.youtube.com/watch?v=Q919W3Oh4bs>

Website: <http://www.steltenlopersmerchtem.be>

Borgingsmaatregelen

1. Identificatie en documentatie

Identificatie en documentatie van het Merchtemse steltenlopen

Identificatiecode: 000995

Beschrijving:

Sinds 2000 tot heden:

Via **interviews** met leden, oud-leden en andere stakeholders worden hun ervaringen en hun verleden met de steltenlopers (sinds september 2000) vastgelegd in elk nummer van het tweemaandelijks 'Steltenloperke'. Hiermee documenteren de steltenlopers de traditie. Via de methode van de mondelinge geschiedenis wordt naar ieders kennis en herinneringen gepeild. Sinds de start is er een basissjabloon met enkele typevragen en vaste rubrieken.

Sinds 1999 tot heden:

De Heemkundekring Soetendaelle start met de (sinds 2013 digitale) **bewaring van een exemplaar van 't Steltenloperke**. Een papieren exemplaar van elke aflevering is tevens ter beschikking in een archiefkast in het eigen clublokaal.

Sinds 1997 tot heden:

Het tweemaandelijks **Steltenloperke** (sinds maart 1997) bundelt en documenteert de huidige werking en optredens via verslagen, foto's en krantenknipsels.

Sinds 1972 tot heden:

De tekeningen naar een **ontwerp** van kleermaker Leon De Maeyer uit Merchtem op papier met patronen worden bewaard. Het meest frequent wordt het ontwerp voor hoeden gebruikt, maar ook de ontwerpen voor kostuums zijn beschikbaar.

2009:

In samenspraak met Volkskunde Vlaanderen wordt de **fiche Steltenlopen** ingevuld voor www.tradities.be, nu www.lecavzw.be.

PLANNEN

- Het steltenlopen kent een zeker vakjargon, zowel bij de choreografieën, als bij de bestanddelen van de stelten. Voor het vervaardigen van elk van deze onderdelen is specifieke kennis vereist en aanwezig. Het **beschrijven en fotograferen van het maakproces van de stelten** is de eerste doelstelling.
- In 2018 wordt gestart met het **digitaliseren van alle Steltenloperkes**. Vanaf maart-april 2013 is het tijdschrift in digitale vorm beschikbaar.
- Voor het 75-jarig bestaan van het Merchtemse steltenlopen in 2020 wordt een dubbel doel vooropgesteld:
 - het **inventariseren, fotograferen en beschrijven van de vaandels** bewaard in het lokaal. Slechts enkele van de 51 vaandels zijn al gefotografeerd in 2009 en opgenomen in Archiefbank Vlaanderen;
 - het **inventariseren, fotograferen en beschrijven van de trofeeën** bewaard in het lokaal.

Effectiviteit: /

Periode: na 1972

Bijlagen:

- Interview Daelemans Roger
- Interview Heyvaert Eva
- Interview Meskens Jeannine
- Interview Van Rode Guy
- Interview Geeroms Walter

Website: <https://www.steltenlopersmerchtem.be>

2. Onderzoek

Onderzoek rond het Merchtemse steltenlopen

Identificatiecode: 000996

Beschrijving:

Naast de historische van het steltenlopen die in de verschillende jubileumbrochures verschijnen, wordt zowel in 't Steltenloperke als daarbuiten aandacht besteed aan het Merchtemse steltenlopen, en de gelijkenissen en verschillen met het steltenlopen elders:

- Janick Appelmans, "De steltenlopers en vijfendertig jaar Belgische folklore: traditie en evolutie", in: 't Steltenloperke 2006/11-12.
- Janick Appelmans, "Zestig jaar Koninklijke Steltenlopers van Merchtem", in: 't Steltenloperke 2005/5-6, p. 2-12.
- Pantho Verburg, *De wereld op stelten* (Bergen (Noord-Holland), 2000). [Onuitgegeven verhandeling, deels gepubliceerd als twee bijdragen in 't Steltenloperke 2000/7-8 en 2001/1-2).
- Janick Appelmans, "Los Zancudos, een schilderij van de Spaanse meester Francisco de Goya met steltenlopers", in: 't Steltenloperke 2000/7-8.
- Janick Appelmans, "Een bijna vijfhonderd jaar oude tekening met steltenlopers", in: 't Steltenloperke 1998/11-12 [met weergave van een miniatuur van Simon Bening uit het getijdenboek van Filips de Schone (1505, thans: Valencia, Collegio del Corpus Christi)].
- Ernest De Greef, "De Merchtemse Steltlopers in de Folklore", in: *De Brabantse Folklore*, 197 (Brussel, 1973), p. 58-68.
- Eugene Van den Broeck, *De steltenlopers van Merchtem. De wereld op stelten* (Merchtem, 1971).

Effectiviteit: /

Periode: /

Bijlagen:

- De steltenlopers van Merchtem_De wereld op stelten 1971
- BrabFolk1973
- Een bijna vijfhonderd jaar oude tekening met steltenlopers_Simon Bening
- Los Zancudos, een schilderij van de Spaanse meester Francisco de Goya met steltenlopers
- De wereld op stelten 2000
- De wereld op stelten 2001
- Zestig jaar Koninklijke Steltenlopers van Merchtem_2005
- De steltenlopers ven vijfendertig jaar Belgische folklore traditie en evolutie_2006

Website: <https://www.steltenlopersmerchtem.be>

3. Communicatie en sensibilisering

Sensibiliseren en communiceren over het Merchtemse steltenlopen

Identificatiecode: 000997

Beschrijving:

Sinds 2017 tot heden: Instagram

Een van onze jeugdige leden start en onderhoudt onze **Instagram**account 'steltenlopers'.

Sinds 2012 tot heden: Facebook

Een open **Facebook**pagina met de voorstelling van de groep wordt in verbinding met de website onderhouden door enkele jeugdbestuursleden.

Enkele jeugdbestuursleden beheren een gesloten, maar zeer actieve Facebookgroep voor de leden en supporters.

<https://www.facebook.com/Steltenlopers/>

Sinds 2006 tot heden: Steltenflits

Om korter op de komende activiteiten in te spelen dan 't Steltenloperke en om ruimer te informeren dan het programma wordt de elektronische nieuwsbrief **Steltenflits** gelanceerd. Met een frequentie van zes maal per jaar krijgen de leden een bundel met vooruitblikken en programma in de mailbox. Voor de leden zonder mail worden enkele tientallen papieren exemplaren afgedrukt.

Sinds 2002 tot heden: Houten steltenlopers

Op initiatief van het nieuwe gemeentebestuur komen op drie invalwegen naar Merchtem en Peizegem **houten steltenlopers** als gemeentelijk handelsmerk. Voor de plaatsing en het onderhoud staan de steltenlopers in. De locaties zijn: (1) de rotonde van de Wolvertemsesteenweg met de Dooren en de Hunsberg te Merchtem; (2) het rondpunt van de Brusselsesteenweg met de Dooren te Merchtem; (3) het kruispunt van de Kouter met de Molenbaan te Peizegem.

Sinds 1998 tot heden: Website

Een **eigen website** wordt gelanceerd en onderhouden. Doorheen de jaren zijn de samenstelling van de groep, de verschillende soorten evenementen, de kalender met het programma en foto's de vaste rubrieken van de viertalige site.

www.steltenlopersmerchtem.be

Sinds 1997 tot heden: 't Steltenloperke

Vanaf maart-april 1997 verschijnt de **tweemaandelijkse periodiek 't Steltenloperke**. De opeenvolgende generaties jeugdbestuursleden vormen de redactie van het clubblad. De vaste rubrieken zijn verslagen, krantenknipsels, mopjes en weetjes over de werking, de optredens en de leden, en het programma.

Sinds 1995 tot heden: Vaandels en trofeeën

De ingebruikname van een eigen lokaal laat toe om de vaandels en de vele andere trofeeën die de groep tijdens haar bestaan verwierf, tentoon te stellen in drie grote vitrinekasten. Deze zijn voor het publiek elke zaterdagmiddag (tijdens de repetities) in het lokaal toegankelijk of op afroep.

Sinds 1995 tot heden: persberichten

Naar aanleiding van een reis naar Japan wordt voor de eerste maal een persbericht (voorzien van foto's) ten behoeve van de lokale en regionale pers opgesteld. Naar aanleiding of na afloop van grote reizen en evenementen wordt dit systematisch gedaan. De adressering gebeurt middels een actuele perslijst, die sinds 1972 bijgehouden wordt.

2018: Wikipedia

Voor het eerste optreden van het jaar, de Bommelstoet in Ronse, zoekt een TV-ploeg van Iedereen Beroemd de steltenlopers op. De journalist van het Eén-programma stelt zich tot doel een nieuwe wikipedia-pagina te schrijven. Het inmiddels bewerkte resultaat van zijn werk is te lezen op https://nl.wikipedia.org/wiki/Koninklijke_Steltenlopers_van_Merchtem.

2017:

- De plaatselijke vestiging van Delhaize, gelegen aan de Puursstraat 9 te Merchtem, lanceert een **steltentaart** met de afbeelding van de groepsvlag. Enkele maanden eerder wordt met een groepsoptreden de **muurschildering** met de steltenlopers, die de inkomhal van het warenhuis versiert, plechtig onthuld.
- Een TV-reportage voor het magazine Iedereen Beroemd op de zender Eén belicht onder het

thema “nieuws op de regionale radio” het driegeslacht Bauwens. Grootvader Marc (°1954), vader Bart (°1983) en zoon Brecht (°2012) lopen alle drie op stelten.

2015: 70-jarig bestaan

Ter gelegenheid van het 70-jarig bestaan trekt op 30 mei een **praalstoet** met 20 groepen door de Merchtemse centrumstraten. Bij de keuze van de uitgenodigde groepen wordt sterk rekening gehouden met buitenlandse steltenlopersgroepen en met acts die inspelen op steltenlopen of op hoogte.

- Enkele weken voor het evenement ontvangen alle inwoners van Merchtem in hun brievenbus een **rijklijk geïllustreerde brochure** met de betekenis en de historiek van het Merchtemse steltenlopen, de gelegenheidsteksten en de kalender van de festiviteiten.
- Naast de gedrukte **pers** besteedt ook de regionale televisiezender Ring-TV via een aankondiging en een reportage aandacht aan de jubileumstoet.
- Een team onder leiding van Patrick Bogemans realiseert een **dubbele DVD** onder de titel ‘70 jaar Koninklijke Steltenlopers van Merchtem’. Het eerste deel bevat de start van de praalstoet, de aankomst op het feestterrein en sfeerbeelden. Het tweede deel focust op de apotheose, waarbij elke deelnemende groep een optreden ten beste geeft op het feestterrein Sergoyne aan de Reedijk.

2012: Opendeurdag nieuw lokaal

De groep betreft een nieuw lokaal, gelegen aan de Koeweidestraat 31B te Merchtem. De gemeente stelt deze locatie ter beschikking. De hangar wordt middels de plaatsing van stevige planken omgebouwd tot een magazijn waar alle stelten en ander materiaal een ordelijk onderkomen vinden. De kleine helft wordt afgewerkt tot een gezellig clubhuis met vergaderruimte. Om de geslaagde verhuis te vieren wordt een **opendeurdag in het nieuwe lokaal** gehouden met leden, sympathisanten, geburen en prominenten als genodigden.

Omdat een houten steltenloper lijdt onder de weersomstandigheden, maar ook al enkele keren het slachtoffer is van nachtelijke snelheidsduivels die rechtdoor rijden op de rotonde, krijgt hij een vervanger. Voortaan siert een metalen steltenloper het rondpunt van de Wolvertemsesteenweg, de Dooren en de Hunsberg te Merchtem.

2010:

- Tijdens de braderie in Herenthout volgt een cameraploeg van VTM Kasper, de jongste steltenloper, voor het programma De Stip.
- Met een optreden wordt het **kunstwerk Steltenlopers** van kunstenaar Edwin Degelin aan het WZC Ter Stelten, Gasthuisstraat 19 te Merchtem, plechtig onthuld.

2009: Merchtem op stelten

Voortbouwend op de grote belangstelling voor het 60-jarig bestaan start het gemeentebestuur met een driejaarlijks evenement **Merchtem op Stelten**. Bij deze gelegenheid wordt in samenwerking met brouwerij De Block uit Peizegem (Merchtem) een **steltenbier** gelanceerd. Bakkerij Van Hoeck, Krekelendries 18 te Merchtem, schaaft zich ook achter het initiatief en bakt steltenkoekjes.

2007:

Ter gelegenheid van het optreden voor de Nationale Feestdag filmt het TV-programma Splash! van de zender VTM de kennismaking van de Zimbabwaanse veldrijder Jackson met het Merchtemse steltenlopen. 's Ochtends komt hij in het lokaal oefenen en in de namiddag neemt hij met vallen en opstaan toch deel aan de stoet.

2006:

Eén van de nieuwe wandelroutes door de Brabantse Kouters volgt de Molenbeek. De verwevenheid van deze beek met de steltenlopers uit het gehucht Langevelde is voor het magazine Vlaanderen Vakantieland (VRT, thans Eén) reden genoeg om naar Merchtem af te zakken en op het kerkplein een reportage in te bekijken.

2005: 60-jarig bestaan

- Een **academische zitting** op vrijdag 20 mei luidt het begin in het feestweekend ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan. Na gelegenheidstoespraken van gemeentelijke, provinciale en nationale prominenten volgt een uitgebreide presentatie van de geschiedenis van het steltenlopen in Merchtem.
- 's Anderendaags trekt een prachtige **praalstoet** van 15 groepen door het Merchtemse dorpscentrum. Na het slotspektakel dat de deelnemende groepen op het feestterrein aan de Reedijk brengen, volgen nog muzikale en humoristische optredens en een fuif.
- Enkele weken voor het evenement ontvangen alle inwoners van Merchtem in hun brievenbus een **rijkelijk geïllustreerde brochure**, uitgegeven met de gulle steun van handelaars en sympathisanten. Dit boekje belicht het ontstaan en de geschiedenis van het Merchtemse steltenlopen. Zowel de regionale als de nationale gedrukte pers en de regionale televisiezender Ring-TV besteden door aankondigingen en verslaggeving enorme aandacht aan de festiviteiten.

2004:

Voor een fictiereeks doet de VRT (thans Eén) een beroep op de Merchtemse steltenlopers. Het jonge koppel Natalie en Stefan trekt naar Dendermonde om er deel te nemen aan de opnames die zich afspelen in het nachtwinkeltje van Rachid.

2003:

- De 13-jarige Jonas is de ster van een TV-reportage voor de Japanse televisiezender NTV. Samen met zijn ouders en zijn jongere broer loopt hij al van kleins af op stelten. Zijn grootouders bewonen de molen van Langevelde, alwaar het steltenlopen ontstaan is.
- Het **steltenlopersmonument**, naar een ontwerp van Paul Keppens en in een uitvoering van Alexander Jansen, wordt onthuld aan het Paardenwater. Dat gebeurt op 30 april met een feestoptreden aan de Reedijk te 1785 Merchtem.

2001:

- De Merchtemse steltenlopers brengen een **zestelijke folder** met foto's en palmares uit. Dankzij de steun van een regionaal verankerde, internationale koffiebrander wordt de folder op 10.000 exemplaren gedrukt.
- Een TV-ploeg van de reeks Afrit 9 komt een reportage inblikken in het lokaal en op het kerkplein. De uitzending volgt op 2 april op VT4 (thans VIER).

1999:

Op 19 augustus komt een TV-ploeg naar het lokaal voor een reportage voor TopX, uitgezonden op VT4 (thans VIER). Het is de gelegenheid om drie paar **nieuwe stelten** te testen die met **3,60, 4,08 en 4,11 meter** even hoog of hoger zijn dan het hoogste paar tot nu toe (3,60 meter). Als decor dient de nieuw aangelegde parking van de voormalige Lactovita.

1995:

- De groep richt voor het eerst in haar bestaan een **eigen lokaal** in. Daarvoor wordt voortaan een ruimte gehuurd in de kelders van de voormalige, ondertussen afgebroken Lactovita. Eenmaal afgewerkt wordt het lokaal, gelegen Bleukenweg 1 te Merchtem, met een **opendeurdag** in gebruik genomen.
- Een **academische zitting** op vrijdag 5 mei luidt het begin in het feestweekend ter gelegenheid van het gouden jubileum. 's Anderendaags trekt een **feeststoet** met 21 groepen door Merchtem. Een volksfeest met 14 groepen op de markt sluit het evenement af. Voor de eerste maal wordt een **geïllustreerde brochure** gemaakt. Dankzij de sponsoring door handelaars en sympathisanten kan het boekje met de betekenis en historiek van het steltenlopen op een grote oplage onder alle inwoners van Merchtem verdeeld worden. Zowel de regionale als de nationale gedrukte pers en de net opgerichte regionale televisiezender Ring-TV brengen de organisatie en het verloop van het evenement in woord en beeld.

1993: Postzegel

Op 7 juni vindt de **uitgifte van een postzegel** met de Merchtemse steltenlopers plaats. De eerstedagsverkoop in het Merchtemse gemeentehuis wordt samen met postzegelkring De Stempel uit Opwijk en De Post (thans bpost) georganiseerd.

1971: 25-jarig bestaan

De cultuurraad Merchtem organiseert een **steltenlopersviering** ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan op 8 en 9 mei.

PLANNEN

Voor het jubeljaar 2020 staat een **tentoonstelling** in samenwerking met het gemeentebestuur en de heemkring in de stijgers en wordt een project voor een nieuwe **postzegeluitgifte** uitgewerkt.

Effectiviteit: /

Periode: na 1971

Bijlagen:

- Brochure 60 jaar 2005
- IndexSteltenloperke

Website: <https://www.steltenlopersmerchtem.be>

4. Overdracht

Overdracht van het Merchtemse steltenlopen

Identificatiecode: 000998

Beschrijving:

Sinds 2016 tot heden

Vanaf de start van de jaarlijkse **cultuurmarkt**, een organisatie van de cultuurraad, bieden de steltenlopers een kennismaking en een initiatie in het steltenlopen aan.

Sinds 1998 tot heden

Vanaf de start van de jaarlijkse **Speel-op-straatdag**, een organisatie van de gemeentelijke jeugdraad, biedt het jeugdbestuur en jonge leden initiaties steltenlopen aan.

Sinds 1997 tot heden

- Met de oprichting en de actieve werking van een **jeugdbestuur** wordt de jeugd veel sterker betrokken bij de werking en de technieken (zoals vervaardigen en herstellen van stelten). Telkens nieuwe generaties jeugdbestuursleden volgen elkaar op. De gemiddelde leeftijd van het bestuur bedraagt 37 jaar (meetmoment 2018).
- Voor **initiaties steltenlopen in scholen** binnen en buiten de gemeente maken telkens enkele leden zich vrij tijdens de schooluren. De belangstelling van de jeugd uit zich ook in het ledenbestand. Van de 126 actieve leden, die in 2017 minstens aan één optreden deelnamen, zijn er 62 leden jonger dan 26 jaar.

Sinds 1995 tot heden

Voortaan is het lokaal met planken, schragen en materiaalkasten ook ingericht voor de **reparatie** van materiaal (in bijzonder stelten en blokken) en kledij (kostuums en mutsen) tijdens de wekelijkse herhaling op zaterdagmiddag.

De steltenlopers beschikken voor het eerst over een eigen lokaal met een voldoende ruim oefenterrein. Voortaan gaan op zaterdagmiddag (als er geen optreden is) **repetities** door om nieuwe leden op stelten te leren gaan of om leden de kans te geven om op hogere stelten te oefenen en zo ook bij optredens te verhogen. De herhalingen zijn zeker in het voorjaar ook ideaal om terug in

**IMMATERIEEL
CULTUREEL
ERFGOED**

het ritme te komen na de winterstop.

2017

Er werd een werkgroep erfgoedzorg opgericht die onder begeleiding van LECA werk maakt van de erfgoedzorgplannen van de vereniging. Als uitgangspunt hiervoor werd een SWOT-analyse gemaakt (zie bijlage).

2015

Ter gelegenheid van ons 70-jarig bestaan is er een uitwisselingsbezoek te Merchtem met de Franse steltenlopersgroep Lous crabots de Semisens Basco-Landais (Saint-Vincent-de-Tyrosse, departement Landes) en de Belgische steltenlopersgroep Les échasseurs Namurois (Namen, provincie Namen). Beide groepen steltenlopers nemen deel aan onze praalstoet.

2011

- Tijdens de Waalse feestdag is er een uitwisselingsbezoek te Namen met Les échasseurs Namurois (Namen, provincie Namen) en de Echasseurs Rouge et Vert (Fosses-la-Ville, provincie Namen)
- Hongaarse steltenlopers uit Héviz (comitaat Zala) brengen een uitwisselingsbezoek aan ons lokaal.

2005

Tijdens het cultureel festival van Beijng (China) vindt uitwisseling plaats met verschillende internationale steltenlopersgroepen, waaronder groepen uit de Landes (Frankrijk), Chelsea (London, Verenigd Koninkrijk), De Diedeheimers (Didam, provincie Gederland, Nederland).

1995

Naar aanleiding van de festiviteiten voor het 50-jarig bestaan is er te Merchtem een **uitwisselingsbezoek** met de Franse steltenlopersgroep Basco-Landais (Capbreton, departement Landes) en met de Belgische steltenlopersgroep Les échasseurs Namurois (Namen, provincie Namen). Beide groepen zijn prominente deelnemers aan onze jubileumstoet.

PLANNEN

Voor de jubileumviering in 2020 wordt gewerkt aan de creatie van **betere bewaaromstandigheden voor de vaandels**.

Effectiviteit: /

Periode: na 1995

Bijlage: SWOT_steltenlopen Merchtem

Website: <https://www.steltenlopersmerchtem.be>